

Comentariu literar al nuvelei „Ultima lună de toamnă”

de Ion

Druță

E semnificativ titlul operei care ni-l aduce pe bătrînul tată, ajuns în toamna vieții sale, ca personaj principal. El simte sfîrșitul vieții sale și hotărăște ca înaintea morții să mai vadă încă o dată zestrea sufletească a celor șase copii risipiți prin lume. O face anume toamna. E semnificativ și timpul ales. E vorba nu numai de bătrînețea eroului, ci toamna e și vremea musafirilor în Moldova. Pornirea nu e împlătoare. E o probă a valorilor eterne. Copii nu au venit la izvorul vieții lor și pe bătrîn îl frămîntă, dacă nu cumva și-au pierdut esențele cultivate de veacuri de către neam? Din această simplă pornire desprindem frumoasa idee - rostul omului pe pămînt.

Tata socoate opera vieții sale împlinită și e firesc să fie așa, căci a trăit o viață lungă. De copii a îngrijit și pomi sădi, și o fîntînă a săpat. A lucrat mult și cu sufletul, ca la bătrînețe să obțină toate culorile înțelepciunii și ale spiritului uman, al poporului său. A știut cum și pentru ce se răstoarnă brazda, a știut să rostească o vorbă frumoasă la închinarea unui pahar cu vin, a jucat copiii pe genunchii osteniți, și acum uite nu mai vin.

Cu această întrebare mistuitoare bătrînul pornește la drum. Pe la Marinca nu mai trece, fiindcă traiește aproape și vine la părinți mai des. Bătrînul tată se îngrijorează cum a dus cu sine Marinca sămînța neamului? Ea nu poate prinde rădăcini la locul nou. Ea n-a putut să-și creeze o atmosferă spirituală proprie. Viața ei e o jertvă pe care tata nu o primește. „Lipsa de demnitate e un păcat pe care bătrînul nu-l iartă nimănui”. Pentru el demnitatea vine din conștientizarea propriului eu. Demnitatea este pivotul spiritual al personalității, e calitatea dominantă a celor mai multe personaje din întreaga operă druțiană.

Prima vizită o face la Andrei, apoi la Nicolae. Doi feciori diferiți. De primul tata e mulțumit, deoarece acesta a menținut toate valorile etice general-umane. Al doilea se pretinde doar un fecior demn al neamului, dar în realitate e un om mușcat de egoism, lăcomie și zgîrcenie. Tata se întristează că Nicolae e străin printre ai săi. Următorul popas îl face la Anton „cel mai cinstit și cel mai ciudat dintre noi”. Anton a pierdut încrederea în oameni încă de tinăr. A fost înșelat în dragoste. Unicul său sprijin în viață a rămas pădurea, Anton degrabă e un simbol decît o natură vie. Se întristează tata că e singur, dar se bucură că rădăcinile feciorului sînt împlîntate adînc în spațiul naturii. Destinul lui Anton e destinul unui martor spiritual al

întergului neam. El e o jertfă a neamului. Așa încearcă bătrînul tată trăinicia rădăcinilor morale ale copiilor săi, verifică destinul fiecăruia cu măsura vieții sale. După vizita făcută, lui Anton „Dintr-un bătrîn năcăjit de drumuri, frămîntat de griji se desprinde un om mîndru și voinic”.

Spre deosebire de ceilalți tata nu-l judecă pe Serafim cu categorii veșnice. El e mezinul, viitorul lui abea se conturează prin jocurile tinereții. Ba chiar tata se prinde în acest joc. În zburdalnica tinerețe a fiului se vede pe sine.

Ultimul copil pe care îl are a vizita bătrînul e autorul - narator. Aici tata e un doar un narator plin de nedumerire al veții feciorului - scriitor, căci literatura e o altă realitate, nu cea țărănească. Tata se vrea împăcat cu viața pe care o duce feciorul. Autorul îi oferă această posibilitate. Și nuvela se încheie cu scene de un lirism înduioșător (scena cu merele, scena cu cocșul). Autorul îl poartă pe personajul principal prin toate locurile de care-l leagă viața. După cele-a mai trăit o dată, el vrea să-l convingă căcele care trebueau să se schimbe, s-au schimbat, iar cele care nu trebuiau să se schimbe - așa și au rămas neschimbate. Autorul îl ridică în înaltul cerului, dîndu-i posibilitatea să privească la lumea sa de la distanță. Prin procedeul distanțării bătrînul se

convinge că portretul destinului său a fost împlinit.

Nuvela e construită compozițional din șase micronuvele. Fiecare din aceasta fiind consacrate unui din cei șase copii. Folosind un vocabular adecvat omului simplu, nuvela își află locul cuvenit în rîndul cuvenit în rîndul cititorilor.

Mă despart de text și nu-mi pot alunga tristețea provocată de constatarea eroului: „ - Poate mai ai pe cineva? Tata coboară fruntea jos, înfruntînd o mare durere pe care n-o cunoscuse pînă atuni; dă moale și trist din cap în semn că nu mai are acum pe nimeni”.